

2. Nesprava, M.V. (2013), "The influence of the religious factor on integration processes in European countries", *Yevropeyski perspektyvy*, no. 11, pp. 154-161.
3. (2013), "European integration of Ukraine: internal factors and external influences : analytical report of the Razumkov Centre", *Natsionalna bezpeka i oborona*, no. 3/4, p. 2.
4. (2011), "On Recommendations of Parliamentary Hearings on the topic: «Ukraine's Innovation Development Strategy for 2010–2020 in the context of Globalization Challenges»": Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine on 21.10.2010 № 2632-VI, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, no. 11, art. 72.
5. "On Approval of the Strategy of Development of Agricultural Sector for the Period up to 2020": Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine on 17.10.2013 № 806-p, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.
6. Chumakov, A.N. (2013), *Hlobalizatsiya: konturyi tselostnoho mira* [Globalization: contours of a holistic world], Prospekt, Moscow, Russia.
7. Tomash, L. (2013), "Civil society in the reflection of European and domestic political and legal consciousness: theoretical aspect", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, National University "Lviv Polytechnic", Lviv, Ukraine.

УДК 340.12: 340.115

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ СУСПІЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ганзенко О.О., к.ю.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
gan-oleksandr@ukr.net*

Публікацію присвячено дослідженню правових засобів вирішення суспільних конфліктів в Україні в умовах євроінтеграції. Зазначається, що «правові засоби» є ключовою категорією інструментальної теорії права, у найбільш загальному визначенні це система передбачених нормами права методів, способів і прийомів досягнення приватної чи публічної мети суб'єктами правовідносин. Використання інструментального підходу до розуміння права дає змогу виявити весь спектр правових засобів вирішення певної проблеми. Визначаються основні причини суспільних конфліктів в Україні та шляхи їх вирішення за допомогою конкретних правових засобів.

Ключові слова: правові засоби, інструментальна теорія, правовідносини, суспільні конфлікти, публічні цілі, законодавство, євроінтеграція, правова система, удосконалення.

ПРАВОВЫЕ СРЕДСТВА РЕШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ КОНФЛИКТОВ В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Ганзенко А.А.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
gan-oleksandr@ukr.net*

Публикация посвящена исследованию правовых средств решения общественных конфликтов в Украине в условиях евроинтеграции. Отмечается, что «правовые средства» являются ключевой категорией инструментальной теории права, в наиболее широком определении это система предусмотренных нормами права методов, способов и приемов достижения частной либо публичной цели субъектами правоотношений. Использование инструментального подхода к пониманию права позволяет выявить весь спектр правовых средств решения определенной

проблеми. Определяються основні причини соціальних конфліктів в Україні і шляхи їх вирішення з допомогою конкретних правових засобів.

Ключевые слова: правовые средства, инструментальная теория, правоотношения, общественные конфликты, публичные цели, законодательство, евроинтеграция, правовая система, усовершенствование.

LEGAL MEANS OF SOLVING SOCIAL CONFLICTS IN UKRAINE UNDER CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Ganzenko A.A.

*Zaporizhzhia National University, Zhukovskoho Str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
gan-oleksandr@ukr.net*

The publication is devoted to the study of legal means of resolving social conflicts in Ukraine under conditions of European integration. It is noted that “legal means” are a key category of the instrumental theory of law. Legal means are a system of methods, means, and techniques of achieving a private or public purpose by subjects of legal relations provided for by law. Using an instrumental approach to understanding the law allows us to identify the full range of legal means to solve a particular problem. The main causes of social conflicts in Ukraine and the ways of their solution with the help of specific legal means are determined.

As a result of the processes of globalization and European integration in Ukraine, there is a slight growth of the economy mainly due to the production and export of raw materials (metal, grain, etc.); a fall in the rate of the national currency (because we spend-import a lot more than earn-export); the outflow of labour abroad. The social tensions in society are increasing due to the low income and the high cost of the grocery basket (prices for exported goods are increasing, as there is an alternative to the national producer – to send the products for export or sell for a similar, higher domestic price in the domestic market, as it happens with domestic chicken, which is currently actively exported to the Middle East).

A high level of corruption in the business sector is added to the list of these problems, as confirmed by the rating of the international agency Ernst & Young.

The described situation requires an effective and prompt solution through specific legal means. Legal means in the context of the topic under study can include all methods provided by the current legislation for solving social conflicts, among which:

- improvement of the current legislation in terms of protecting the national producer and stimulating the creation of new jobs;
- increased legal liability for corruption offenses and the exclusion of the possibility of release on bail of detainees for unlawful benefits of individuals;
- eliminating gaps in the legislation on registration of legal entities and individual entrepreneurs in order to counteract fictitious business and convert cashless funds (at present, a limited liability company is created without a statutory capital and is not liable to creditors and the budget in the event of bankruptcy, and most banks and insurance companies perform the function of conversion centres);
- support for small- and medium-sized businesses through the creation of a legal basis for entrepreneurs micro-lending by state banks at a minimum percentage per annum but with transparent terms for the valuation of mortgaged property;
- adoption of the Law of Ukraine “On Public Control”, which clearly regulates the powers of public controllers and their functions in exercising control over the activities of law enforcement and other bodies of state power.

The above list, of course, is not exhaustive and requires a separate scientific study to formulate concrete proposals for improving national legislation and legal practice, which determines the prospects for further research on this topic.

Key words: legal means, instrumental theory, legal relations, public conflicts, public goals, legislation, European integration, legal system, improvement.

Україна в XXI ст. зробила свій остаточний геополітичний вибір на користь інтеграції в Європейський Союз (далі – ЄС), проте в спадок від попередньої системи влади українська держава отримала корумповану ієрархічну вертикаль, розбалансований бюджет, великий розмір гарантованого державного боргу, негативне сальдо у сфері зовнішньої торгівлі, фактичну відсутність середнього класу в суспільстві. Прірва між олігархами та зубожілим населенням поглиблюється й стає причиною низки суспільних конфліктів, пов’язаних із

безробіттям, зростанням рівня злочинності, невідповідністю доходів середньостатистичної родини витратам на задоволення елементарних потреб. Усе це вимагає від науковців пошуку правових засобів вирішення існуючих конфліктних ситуацій, подолання економічної, політичної та соціальної кризи, яка має системний характер і вимагає комплексного правового підходу, реформування національної правової системи та механізму української держави. Таким чином, дослідження має не лише теоретичне, а й практичне значення та актуалізується в контексті євроінтеграційних процесів, у зв'язку з необхідністю узгодження національного права з правом ЄС.

Метою статті є всебічне наукове дослідження системи правових засобів вирішення суспільних конфліктів в Україні в умовах євроінтеграції.

Тематичні дослідження розглядають поняття «правові засоби» як основну категорію інструментальної теорії права (С.С. Алексєєв, О.В. Малько, К.В. Шундіков). Однак у контексті сучасної пізнавальної ситуації в юридичній науці ця категорія застосовується здебільшого як узагальнююче поняття з надто широким змістом, що покликане полегшити групування за функціональною ознакою різноякісних, у тому числі навіть очевидно неюридичних, явищ. Саме в такому сенсі термін «правові засоби» використовується в роботах С.М. Аброськіна, О.О. Авраменко, І.О. Дзери, Р.М. Кашапова, В.А. Команчі, Т.Ш. Кулматова, О.О. Небрат, В.В. Трухачова, Ю.І. Чалого, Т.М. Чапурко та інших авторів. Водночас сформовано декілька цілком обґрунтованих підходів до розуміння категорії «правові засоби» як такої, що має самостійне значення (авторські концепції запропонували С.С. Алексєєв, О.В. Малько, К.В. Шундіков, Б.І. Пугинський); у межах західноєвропейської теорії права власний підхід до розуміння категорії «правові інструменти» пропонує Ж.-Л. Бержель.

Детально дослідили категорію «правові засоби» вітчизняні науковці О.В. Онуфрієнко в праці «Правові засоби у контексті інструментальної теорії права» [1] та А.М. Денисова в дисертаційному дослідженні «Механізм і засоби правового впливу (теоретико-правове дослідження)» [2].

Останнім часом категорію «правові засоби» активно використовують М.В. Буроменський, Д.О. Андрєєв, Н.В. Аніщук, Т.В. Волинець, Н.В. Волкова, Ю.В. Гридасов, І.О. Дзера, Н.М. Дятленко, Г.В. Єрьоменко, Л.В. Карабут, В.І. Ткаченко, Б.В. Кузьменко, М.М. Кузьміна, О.А. Куций, І.І. Митрофанов, О.С. Мірошніченко, О.О. Небрат, Є.Б. Ольховський, О.В. Онуфрієнко, В.В. Пахомов, О.Ю. Салманова, О.О. Степанов, Р.Б. Хорольський, А.М. Чернобай та інші відомі науковці.

Як самостійна категорія поняття «правові засоби» стало спеціально вивчатись на межі 70-80-х рр. ХХ ст. спочатку на галузевому рівні такими вченими, як Н.А. Барінов, Б.І. Пугинський, П.С. Елькінд та інші. На рівні загальної теорії права проблему правових засобів уперше поставив у 1987 р. С.С. Алексєєв. Саме з роботами цих авторів пов'язане виникнення інструментальної теорії в правознавстві [3].

Питання про правові засоби – це навіть не стільки питання виокремлення в особливий підрозділ тих чи інших фрагментів правової дійсності, скільки питання їх особливого бачення в суворо визначеному ракурсі – їх функціонального призначення, їх ролі як інструментів оптимального вирішення соціальних завдань [3, с. 16-17].

На думку О.В. Онуфрієнко, правові засоби – це система субстанціональних і діяльнісних правових явищ, за допомогою яких конкретні суб'єкти правовідносин, що поступово набувають характеру інструментальної гри, досягають приватних та публічних цілей. Новаційність запропонованої науковцем дефініції визначається введенням до її понятійного простору ознаки системності, комплексним обґрунтуванням сучасного цільового призначення правових засобів та зосередження уваги на ігровій забарвленості правовідносин у сучасних умовах. Використання категорії «система», по-перше, підкреслює системотворчий характер правових засобів стосовно правових цілей, а по-друге, означає, що

саме правові засоби є окремими реально функціонуючими елементами правової системи загалом. Цільове призначення правових засобів детермінується виявленою роллю права в суспільстві, що поступово набуває постмодерністського характеру. Розгляд правовідносин як специфічної інструментальної гри дає змогу підкреслити особливу змагальність, що властива правовідносинам за сучасних умов [1, с. 14-15].

Таким чином, у результаті наукового узагальнення різних наукових підходів до поняття правових засобів ми можемо зробити висновок, що правові засоби – це ключова категорія інструментальної теорії права, у найбільш загальному визначенні правові засоби є системою передбачених нормами права методів, способів і прийомів досягнення приватної чи публічної мети суб'єктами правовідносин. Тобто поняття «правові засоби» та «правові інструменти» є фактично синонімами. Такий методологічний підхід до вивчення й сприйняття права дає змогу бачити в будь-якому правовому явищі не просто систему дозволів, заборон і зобов'язань, а сукупність реальних та дієвих інструментів досягнення приватної чи публічної мети.

Отже, правові засоби – це певні юридичні категорії та діяння суб'єктів із їх застосування з метою досягнення конкретного результату [4, с. 536].

У юридичній літературі засоби правового регулювання класифікують за певними критеріями. Залежно від ступеня складності розрізняють прості (суб'єктивні права та юридичні обов'язки, заохочення й покарання, пільги та заборони) і складні (норма, інститут) засоби; залежно від функціонального призначення – регулятивні (дозволи) та охоронні (засоби захисту). За предметом правового регулювання виокремлюють конституційні, адміністративні, цивільні, кримінальні та інші засоби правового регулювання; за характером – матеріальні (рекомендації) і процесуальні (позов). За часом дії вирізняють постійні (громадянство) і тимчасові (премія) засоби правового регулювання, залежно від виду правового регулювання – нормативні (заборони, встановлені нормами права) та індивідуальні (акт застосування права), а залежно від інформаційно-психологічної спрямованості – стимулюючі (заохочення) та обмежуючі (примус) засоби [4, с. 536-537].

О.Ф. Скакун до правових засобів відносить норми права, суб'єктивні права та юридичні обов'язки, рішення судів тощо, об'єктивовані в правових актах; до правових способів – дозволи, зобов'язання та заборони; до правових форм – використання, виконання, додержання, застосування. Правові засоби, способи й форми перебувають у взаємозв'язку і взаємодії. Кожна частина механізму правового регулювання перебуває на своєму місці (як у механізмі годинника), виконує специфічні функції. Якість виконуваних ними функцій впливає на роботу інших частин і результат функціонування механізму загалом [5, с. 498-499].

П.М. Рабінович усі форми та способи правового регулювання називає правовими засобами, до яких відносить такі елементи: юридичні норми (моделюють, регламентують суспільні відносини); нормативно-юридичні акти («організують» зміст юридичних норм, виражають їх назовні, забезпечують набуття ними формально обов'язкової чинності); юридичні факти (породжують, змінюють чи припиняють суб'єктивні юридичні права й обов'язки персоніфікованих суб'єктів); юридичні відносини (конкретизують взаємні суб'єктивні юридичні права й обов'язки персоніфікованих суб'єктів); акти реалізації суб'єктивних юридичних прав та обов'язків; правосвідомість (ідеологічно, духовно забезпечує процес юридичного регулювання); законність (гарантує реальність здійснення регулятивного процесу); інтерпретаційно-юридичні акти (забезпечують однакове розуміння змісту юридичних норм); акти застосування юридичних норм (забезпечують владну організацію юридичних відносин між особами, які реалізують право).

Зазначені засоби юридичного регулювання, система яких утворює його механізм, на переконання П.М. Рабіновича, – це своєрідні юридичні інструменти, які використовує держава (через свої органи), а також інші учасники суспільного життя (суб'єкти права) для

досягнення тих чи інших цілей. Досконале володіння такими інструментами – неодмінна умова належного професіоналізму юриста [6, с. 199-200].

За визначенням групи науковців під керівництвом М.В. Цвіка, механізм правового регулювання може бути визначений як система послідовно організованих юридичних засобів (явищ), за допомогою яких досягаються цілі правового регулювання [7, с. 512].

А.М. Денисова зазначає, що правові засоби, як і багато інших юридичних понять, спочатку стали досліджуватись на галузевому рівні. Однак проблема правових засобів є насамперед загальнотеоретичною. У теорії права давалися різні визначення цієї категорії, а саме: правові засоби – це інституційні явища правової дійсності, які втілюють регулятивну силу права, його енергію, яким належить роль її активних центрів; це інструментарій, який акумулюється в механізмі правового регулювання та за допомогою якого досягається мета правового регулювання; це певні юридичні категорії й діяння суб'єктів із їх застосування з метою досягнення конкретного результату. У загальному вигляді, на думку А.М. Денисової, правові засоби – це правові явища, відображені в інструментах (постановах) і діях (технологіях), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення особистих та публічних цілей. Загальні ознаки правових засобів полягають у тому, що вони є основними інструментами суб'єктів права для забезпечення особистих і публічних інтересів, досягнення поставлених цілей; відображають соціальну, інструментальну й особистісну цінності права; визначають, певним чином поєднуючись, галузеві правові режими; є основними елементами правового впливу, механізму правового регулювання; є спеціальними та загальними засобами, які забезпечують дію правової системи загалом; приводять до юридичних наслідків (конкретних результатів); забезпечують ефективність правового регулювання завдяки постійному взаємозв'язку; забезпечуються та підтримуються державою [8, с. 190-191].

Особливо необхідно наголосити на розгляді правових засобів в інформаційно-психологічному аспекті, що дає змогу сприймати правові норми не як нав'язані державою правила поведінки, а як реальні правові інструменти задоволення та реалізації інтересів особи, суспільства й держави.

Під категорією «правові засоби» можна розуміти фактично всі елементи правової реальності, які використовуються для досягнення приватної чи публічної мети. Отже, і норма права як первинний елемент механізму правового регулювання, і нормативно-правові акти, і правові відносини, і акти застосування норм права, і інтерпретаційно-правові акти є правовими засобами досягнення приватної чи публічної мети учасниками правових відносин.

До субстанціональних правових засобів (засобів-постанов, інструментів) А.М. Денисова відносить зобов'язання, дозволи, заборони, заохочення, пільги, норми права, принципи права тощо, тоді як до дієвих (засобів-дій, технологій) – акти реалізації права, акти застосування права, акти тлумачення права та всі процеси юридичної діяльності. Усі правові засоби, на її думку, у результаті узагальнення (трансформації) поділяються на правові стимули та правові обмеження. Правовий стимул визначається як засіб формування в суб'єкта необхідної законослухняної поведінки шляхом створення необхідних умов щодо задоволення суб'єктивних інтересів суб'єкта завдяки виконанню правових приписів. А правові обмеження – це правовий засіб стримування протиправного діяння, що створює умови для задоволення інтересів уповноваженого суб'єкта та суспільних інтересів в охороні й захисті [8, с. 191-192].

Загалом такий підхід до класифікації й узагальнення правових засобів є досить умовним, адже сама А.М. Денисова визнає, що в певних випадках стимул як атрибут впливу містить як власне стимул, так і певні обмежуючі моменти. Правові обмеження, у свою чергу, містять як обмеження, так і стимулюючі моменти. Проте механізм цих впливів, на думку вченого, різниться. Якщо стимул й обмежує, то за допомогою виключно позитивних моментів, без застосування погроз, застерігаючи тим самим суб'єкта від правопорушення. Що стосується обмеження, то якщо воно й стимулює, то вже негативними методами – погрозами, страхом

перед покаранням. Отже, правові стимули та правові обмеження, впливаючи на свідомість суб'єктів, певним чином поєднуються один з одним. І саме стимулювання (заохочення), а не обмеження (покарання) здебільшого є більш ефективним засобом досягнення правового результату забезпечення позитивної мотивації. При цьому як спонукальна сила бажаної поведінки виступають не лише зовнішні приписи, а й власний інтерес суб'єкта, його особиста зацікавленість [8, с. 193].

Сучасне українське суспільство перебуває в складних умовах перехідного періоду, трансформації держави й права під впливом процесів глобалізації. Для національної держави глобалізація означає насамперед процес євроінтеграції. Основним документом, який регламентує вказаний процес, є Угода про асоціацію між Україною та ЄС (Угоду ратифіковано із заявою Законом України № 1678-VII від 16 вересня 2014 р.) [9]. Євроінтеграційний курс закріплений також у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. № 2411-VI [10] та інших нормативно-правових актах.

У зв'язку з необхідністю узгодження національних стандартів із європейськими технічними регламентами, санітарними та фітосанітарними нормами в Україні відбуваються процеси гармонізації, адаптації й імплементації права ЄС у національну правову систему, а також перебудова економіки відповідно до європейських норм.

З одного боку, це стимулює вітчизняного виробника до покращення якості товарів і послуг, а з іншого – створює жорстке конкурентне середовище, у якому національному виробнику важко конкурувати з досвідченими та відомими виробниками Західної Європи. Як наслідок, українські виробники є конкурентоздатними лише на ринку сировини та деяких окремих продуктів. У сфері високотехнологічної продукції наш ринок переповнений імпортованими товарами, серед яких – побутова та оргтехніка, автомобілі, будівельні матеріали, медичні препарати тощо. У результаті маємо яскраво виражене й тривале негативне сальдо зовнішньої торгівлі, що зумовлює подальше зростання загального та гарантованого державою зовнішнього боргу України, стагнацію національних підприємств, скорочення робочих місць і відповідне зростання рівня безробіття, падіння курсу національної валюти. У сфері малого й середнього бізнесу також виникає проблема жорсткої та нерівноправної конкуренції з виробничими й торговельними мережами транснаціональних корпорацій.

Отже, наслідком процесів глобалізації та євроінтеграції є незначне зростання ВВП переважно за рахунок виробництва й експорту сировини (металопрокату, зернових тощо), падіння курсу національної валюти (адже ми витрачаємо/імпортуємо значно більше, ніж заробляємо/експортуємо), відтік робочої сили за кордон. Зростає соціальна напруженість у суспільстві, зумовлена низьким рівнем доходів та високою вартістю продуктового кошика (ціни на експортовані товари зростають, адже для національного виробника є альтернатива – відправити продукцію на експорт або продати за аналогічну, вищу за внутрішню, ціну на вітчизняному ринку, як це відбувається з вітчизняною курятиною, яку наразі активно експортують на Близький Схід).

До переліку вказаних проблем додається високий рівень корупції у сфері бізнесу, що підтверджується рейтингом міжнародного агентства «Ernst & Young» [11].

Проаналізовані сучасні суспільні конфлікти та причини їх виникнення в Україні потребують ефективного й оперативного вирішення за допомогою конкретних правових засобів. До правових засобів у контексті досліджуваної теми варто віднести всі передбачені чинним законодавством способи вирішення суспільних конфліктів, а саме:

- удосконалення чинного законодавства в частині захисту національного виробника та стимулювання створення нових робочих місць;
- посилення юридичної відповідальності за корупційні правопорушення та виключення можливості звільнення під заставу затриманих за отримання неправомірної вигоди осіб;

- усунення прогалин у законодавстві щодо реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців із метою протидії фіктивному підприємництву й конвертації безготівкових коштів (наразі товариство з обмеженою відповідальністю створюється фактично без статутного капіталу та не несе жодної відповідальності перед кредиторами й бюджетом у разі банкрутства, а більшість банків і страхових компаній виконують функцію конвертаційних центрів);
- підтримка малого й середнього підприємництва через створення юридичної основи для мікрокредитування підприємців державними банками під мінімальний відсоток річних, проте з прозорими умовами оцінки заставного майна;
- прийняття Закону України «Про громадський контроль», який чітко регламентує повноваження громадських контролерів та їх функції щодо здійснення контролю діяльності правоохоронних та інших органів державної влади.

Наведений перелік, звичайно, не є вичерпним і потребує проведення окремого наукового дослідження з метою формулювання конкретних пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства та юридичної практики, що зумовлює перспективність подальшого дослідження цієї тематики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онуфрієнко О.В. Правові засоби у контексті інструментальної теорії права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О.В. Онуфрієнко ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2004. – 18 с.
2. Денисова А.М. Механізм і засоби правового впливу (теоретико-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.М. Денисова ; Нац. академія внутр. справ МВС України. – К., 2012. – 230 с.
3. Шундиків К.В. Инструментальная теория права – перспективное направление научного исследования / К.В. Шундиків // Правоведение. – 2002. – № 2(241). – С. 16-23.
4. Зайчук О.В. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / О.В. Зайчук (відп. ред.), А.П. Заєць, В.С. Журавський, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 685 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / О.Ф. Скакун . – 2-ге вид. – Х. : Консум, 2006. – 656 с.
6. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави : [навч. посібник] / П.М. Рабінович . – 10-е вид., зі змін. – Львів : Край, 2008. – 224 с.
7. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / М.В. Цвік, О.В. Петришин. – Х. : Право, 2009. – 584 с.
8. Денисова А.М. Правові засоби: поняття та види / А.М. Денисова // Право України. – 2010. – № 7. – С. 190-195.
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16 вересня 2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 1 липня 2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

11. Рейтинг корупції Е&У: Україна на першому місці середі 41 країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://news.liga.net/news/politics/14730183-reyting_korruptsii_e_u_ukraina_na_pervom_meste_sredi_41_strany.htm.

REFERENCES

1. Onufrienko, O.V. (2004), “Legal means in the context of instrumental theory of law”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, National university of internal affairs, Kharkiv, Ukraine.
2. Denisova, A.M. (2012), “The mechanism and means of legal exposure (theoretical and legal research)”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, National academy of internal affairs of Ministry of internal affairs of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
3. Shundykov, K.V. (2002), “Instrumental theory of law – a promising direction of research”, *Pravovedenie*, vol. 2 (241), pp. 16-23.
4. Zaichuk, O.V. (2006), *Teoriya derzhavy i prava. Akademichyi kurs* [Theory of State and Law. Academic Course], Jurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
5. Skakyn, O.F. (2005), *Teoriya derzhavy i prava. Pidrychnyk* [Theory of State and Law. Textbook], Natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav, Konsum, Kharkiv, Ukraine.
6. Rabinovych, P.M. (2008), *Osnovy zahalnoyi teorii prava ta derzhavy* [Fundamentals of general theory of law and state], Krai, Lviv, Ukraine.
7. Tsvik, M.V. (2009), *Zahalna teoriya derzhavy i prava* [General theory of state and law], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
8. Denisova, A.M. (2010), “Legal means : the concept and types”, *Pravo Ukrayiny*, vol. 7, pp. 190-195.
9. (2014), “Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, on the one part, and Ukraine, on the other part” (The agreement was ratified with a statement by Law № 1678-VII on 16.09.2014), available at : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
10. “On fundamentals of Domestic and Foreign Policy” : Law of Ukraine on 1 July 2010 № 2411-VI, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
11. “E&Y Fraud Survey : Ukraine ranks first among the 41 countries”, available at : http://news.liga.net/news/politics/14730183-reyting_korruptsii_e_u_ukraina_na_pervom_meste_sredi_41_strany.htm.

УДК 94: 342.56 (477) «1917/1918»

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В ДОБУ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1917-1918 РР.)

Середа А.М., к.і.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
sereda.angela@mail.ru*

У статті на основі аналізу нормативно-правових актів досліджується формування, становлення та подальший розвиток судової влади в Українській Народній Республіці доби Центральної Ради та Українській Державі Павла Скоропадського. Проведено аналіз основних змін у судоустрої.